

Ligzdojošo plēsīgo putnu fona monitorings 2016. gadā

ANDRIS AVOTIŅŠ jun., avotins.puces@gmail.com

JĀNIS REIHMANIS, janis.reihmanis@ldf.lv

2016. gads bija jau trešā sezona, kad veikts ligzdojošo plēsīgo putnu fona monitorings. Monitoringa programmas mērķis ir iegūt datus par visām dienas plēsīgo putnu un pūču, kā arī melnā stārķa populācijām.

Tā kā minētās sugas ir plēsēji un dabā atrodas barības ķēžu augšdaļā, kā arī tie aizņem samērā lielas ligzdošanas teritorijas, tad to populācijas uzkrāj negatīvu vides apstākļu ietekmi, piemēram, dzīvotņu bojāeja vai to kvalitātes pasliktināšanās, svārstības upuru populācijās, vides piesārņojums vai cilvēka radīts traucējums. Līdz ar to pietiekami precīzu datu iegūšana ir pirmais solis, lai vērtētu – kādas skaitliskas pārmaiņas notiek mūsu plēsīgo putnu populācijās un kādi varētu būt šo pārmaiņu iespējamie iemesli.

Par iepriekšējo gadu monitoringa rezultātiem esam ziņojuši jau

agrāk (Avotiņš, Reihmanis 2016). Salīdzinot ar 2014. un 2015. gadu, 2016. gadā ir ne vien pieaudzis apsekoto parauglaukumu skaits, bet arī uzlabojusies apsekojumu kvalitāte un atskaites formu aizpildījuma pakāpe. 2016. gadā apsekoti 24 parauglaukumi (1. attēls), tomēr no tiem iegūto ziņu apjoms un anketu aizpildījums ir atšķirīgs. Standartizētajos uzskaites punktos uzskaites veiktas 24 parauglaukumos.

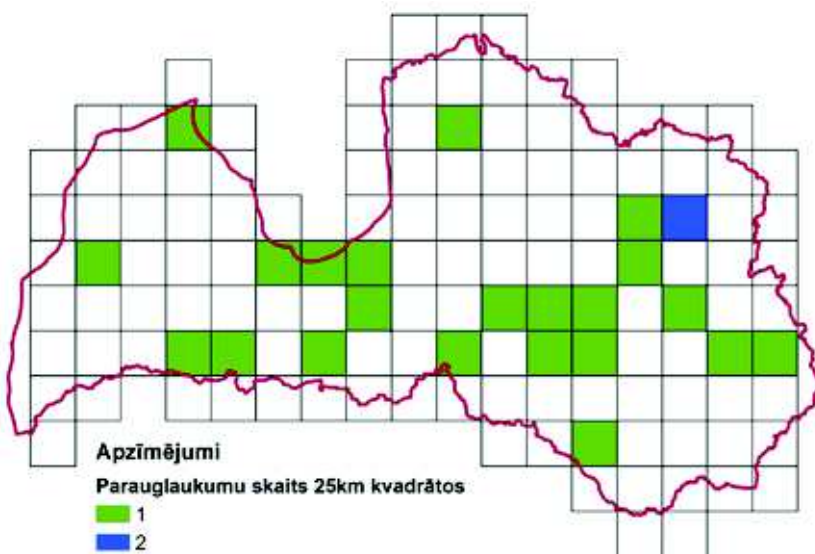
Populāciju pārmaiņu analizē prioritāri izmantojamas ziņas no uzskaitēm standartizētajos uzskaites punktos, nozīmīgākie ir tie, kuros uzskaites veiktas vairākus gadus. Tā kā katrā parauglaukumā ir vairāki

uzskaišu punkti, tad tiek iegūts attiecīgi lielāks atkārtojumu skaits, kas paaugstina datu kvalitāti un īsākā laikā ļauj iegūt ticamus rezultātus. 1. tabulā apkopoti standartizēto uzskaišu punktu apsekošanas rādītāji monitoringa programmas īstenošanas gaitā.

Nakts plēsīgajiem putniem (pūcēm) un apodziņam uzskaites tiek veiktas, izmantojot balss ierakstu atskaņošanu. Kopš 2015. gada šo sugu monitoringam ir sagatavotas un uzskaišu veicējiem izdalītas atskaņošanas iekārtas, kas tiek izmantotas arī vīstū vanaga un zvirbulūvanaga konstatēšanā ar speciālām uzskaitēm kopš 2016. gada. Šā iemesla dēļ pūču populāciju pārmaiņu rādītāji ir analizējami tikai sākot no 2015. gada. 2014. gadā iegūtie rezultāti nav salīdzināmi inventāra tehnisko parametru atšķirību dēļ. Abu sugu vanagiem turpmāk aprēķināms papildu populācijas pārmaiņu rādītājs, kas papildinās vizuālajās uzskaitēs iegūto un ir izmantojams paralēli.

Kā redzams 2. attēlā, uzskaišu veikšanas periodā vairāku sugu populāciju indeksi ir nedaudz mainījušies. Tāpat attēlā redzams, ka vēl joprojām saglabājas ievērojami datu izkliedes intervāli. Tomēr, tā kā šī monitoringa programma 2016. gadā veikta tikai trešo gadu, tad skaita pārmaiņu tendences vērtējamas piesardzīgi, neizdarot plašus vai precīzus secinājumus.

Pilnīgs teritoriju kartējums ir nozīmīgākais populācijas lieluma aprēķināšanai. Atšķirībā no uzskaitēm

1. ATTĒLS. Plēsīgo putnu monitoringa parauglaukumu izvietojums 25x25 km kvadrātos 2016. gadā.

FIGURE 1. Locations of Raptor Monitoring Programme study plots in year 2016 as displayed on the 25x25 km grid.

1. TABULA. Standartizēto uzskaišu sadalījums plēsīgo putnu fona monitoringa programmas ietvaros.

TABLE 1. Distribution of standardized counts within the Raptor Monitoring Programme.

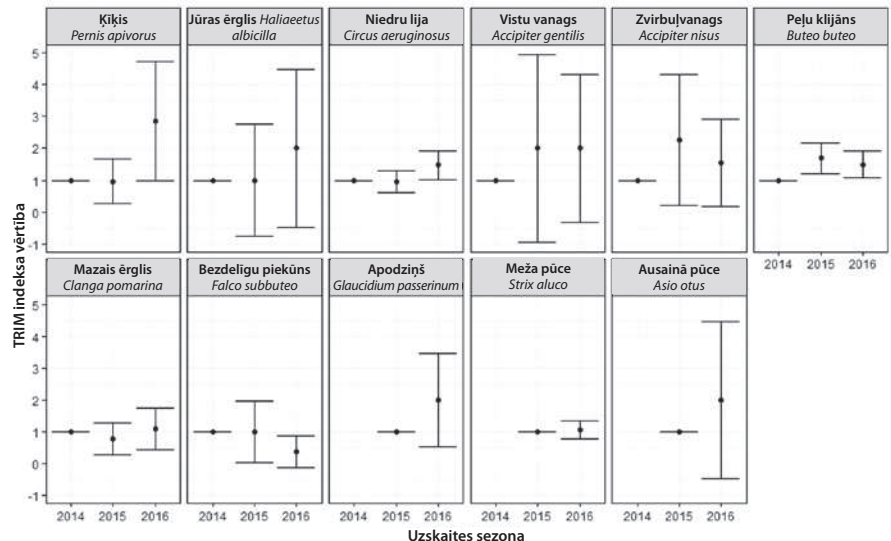
		Dienas vizuālās uzskaites	Dienas akustiskās uzskaites*	Nakts akustiskās uzskaites**
2014.	Kopējais uzskaites punktu skaits; parauglaukumu (PL) skaits	45; 12	0; 0	15; 3
	Punkti ar visām četrām uzskaitēm; PL skaits	26; 7	0; 0	7; 2
2015.	Kopējais uzskaites punktu skaits; PL skaits	57; 15	18; 6	51; 11
	Punkti ar visām četrām uzskaitēm; PL skaits	38; 10	14; 5	41; 10
2016.	Kopējais uzskaites punktu skaits; PL skaits	62; 16	37; 11	68; 15
	Punkti ar visām četrām uzskaitēm; PL skaits	37; 10	19; 6	43; 12
Uzskaitīti 2014. un 2015. gadā	Kopējais uzskaites punktu skaits; PL skaits	30; 8	0; 0	13; 3
	Punkti ar visām četrām uzskaitēm; PL skaits	18; 5	0; 0	3; 2
Uzskaitīti 2015. un 2016. gadā	Kopējais uzskaites punktu skaits; PL skaits	44; 11	12; 4	39; 9
	Punkti ar visām četrām uzskaitēm; PL skaits	20; 5	3; 1	17; 6
Uzskaitīti 2014., 2015. un 2016. gadā	Kopējais uzskaites punktu skaits; PL skaits	26; 7	0; 0	8; 2
	Punkti ar visām četrām uzskaitēm; PL skaits	14; 4	0; 0	2; 1

* Dienas akustiskās uzskaites kā atsevišķs uzskaišu veids izdalītas pēc 2015. gadā īstenotā visu vanagu konstatēšanas iespējamības pētījuma. Vanagi šajās uzskaites stacijās provocēti tikai 2016. gadā, savukārt 2015. gadā – tikai apodziņš. 2014. gadā nav bijusi pietiekami uzsvērtā nepieciešamība atsevišķi izdalīt uzskaites apodziņam.

** Akustisko uzskaišu veikšanai pirms 2015. gada monitoringa sezonas sagatavots standartizēts inventārs, kas izsniegts visiem uzskaišu veicējiem. 2014. gadā uzskaišu veicēji izmantojuši personīgo inventāru, kas lielākoties bijis zemas kvalitātes, turklāt katram atšķirīgs, līdz ar to 2014. gada dati nav objektīvi izmantojami populācijas pārmaiņu rādītāju aprēķināšanā.

standartizētajos uzskaites punktos, tas precīzāk raksturo populācijas pārmaiņas, tomēr ir sarežģītāks un darba un laika ietilpīgāks uzskaišu rezultāts. Visvairāk teritoriju izdalīts Latvijā biežāk sastopamām plēsīgo putnu sugām – peļu klijāniem un meža pūcēm – kas ir sastopamas visdažādākajās ainavās ar meža puduriem līdz pat mežu masīviem. Vairākums citu sugu ir retāk sastopamas, grūtāk konstatējamas vai dispersi (izklaidus) ligzdojošas un monitoringa ietvaros konstatētas retāk vai nav konstatētas nemaz.

Daļai retāk sastopamo sugu ir vērojama ar ligzdošanas vai barošanās biotopu kvalitāti vai kvantitāti saistīta agregācija, t.i. – parauglaukumos, kuros tās ir sastopamas, ir lielāks teritoriju skaits, nekā vidēji monitoringā. Tā piemēram, urālpūce, bikšainais apogs un apodziņš ir saistīti ar lieliem mežu masīviem. Urālpūcei ir arī ierobežota izplatība valstī – rietumu reģionos tā nav sastopama. Šādām sugām valsts populācijas lieluma aprēķināšanā nepieciešams ņemt vērā tām piemēroto dzīvotņu sastopamību valstī, nevis populāciju tieši vērtēt no parauglaukumu uzskaites datiem. Zivju un jūras ērgļi ir biežāk sastopami parauglaukumos, kuros tiem ir piemēro-

2. ATTĒLS. Plēsīgo putnu fona monitoringa standartizētajās uzskaitēs iegūtie sugu populāciju pārmaiņu rādītāji.

FIGURE 2. Population trends of raptor species calculated from standardized monitoring points within the Raptor Monitoring Programme.

tas barošanās vietas – zivju dīķi un ezeri. Abas ērgļu sugas ligzdo vien dažos parauglaukumos, tomēr to ligzdošanas teritorijas (sakarā ar nozīmīgām barošanās vietām) šķērso vairāku uzskaites teritoriju robežas, kas, saskaņā ar metodiku, ļauj šo sugu ligzdošanas iecirkņus pieskaitīt un ziņot atskaitē. Mazajam ērglim svarīgs ir ainavas raksts, kas piemērots gan ligzdošanas vietas izvelei, gan barības ieguvei, piemēram, ganību un mežmalu kompleks.

2016. gadā turpināta datu ieguve par plēsīgo putnu ligzdošana sekmēm. Šo datu ieguve nav obligāta prasība, tomēr to būtu vēlams turpināt – gan papildu informācijas ieguvei, lai vēlāk interpretētu populāciju skaitliskās pārmaiņas, gan tādēļ, ka sekmju noskaidrošana palīdz novērojumus korektāk interpretēt teritorijās. Šobrīd pilnīgākais ziņu apjoms ir par meža pūces ligzdošanas sekmēm. To samazinājums kopš 2014. gada ir saistāms ar plēsīgajiem putniem raksturīgo

perējuma samazinājumu, pieaugot populācijas blīvumam.

Nobeigumā vēlamies aicināt visus, kam ir interese un iespēja iesaistīties plēsīgo putnu monitoringā, pieteikties Latvijas Ornitoloģijas biedrībā vai pie šīs programmas koordinatoriem (kontakti raksta beigās).

Pateicības

Paldies visiem, kas 2016. gadā piedalījās uzskaitēs, – Andim Liepam, Agnim Bušam, Baibai Pušpurei, Dainim Ivānam, Dacei Vikšerei, Dagnim Vasiļevskim, Elvijam Kantānam, Gunai Rozei, Imantam Jakovļevam, Guntai Kalniņai, Ilzei Saušai, Jānim Jansonam, Leldei Uzķurei, Maijai Rozenfeldei, Mārtiņam Zilgalvim, Verai Panasinai, Ritvaram Rekmanim, Rūdolfam Kroičam, Indrai Lucjanovai, Uldim Ļoļānam, Valdim Lukjanovam, Vitālijam Ignatjevam.

Dabas aizsardzības
pārvalde

Literatūra

- Avotiņš A. (jun.), Reihmanis J. 2016.
Ligzdojošo plēsīgo putnu fona
monitorings 2014–2015. *Putni dabā*
2016/1: 16–18.
- Reihmanis J., Avotiņš A. (jun.) 2013.
Plēsīgo putnu monitorings.
Uzskaišu metodika. Rīga: Latvijas
Ornitoloģijas biedrība.

Summary

The Raptor Monitoring Programme in 2016. /Andris Avotiņš (jun.), Jānis Reihmanis/

2016 was the third consecutive year when birds of prey have been monitored within the current Breeding Raptor Monitoring Programme. The general design of data collection consists of a multilevel approach with a mandatory 'basic' level and optional levels for in-depth monitoring of nesting success and demographic parameters. 26 study plots (5x5 km) were surveyed in 2016. This was the first year when standardized acoustical counts by voice playback were applied not only for owls, but also to monitor both hawk species. First population trend indices for the most commonly occurring species were calculated. However, due to the short time period of data and broad confidence intervals these trends still have to be interpreted with caution. Work on collecting data on breeding parameters such as success, productivity etc., continued during the breeding season. Up to now the Tawny Owl is the species for which the largest amount of data on breeding success has been obtained within the Raptor Monitoring Programme.

Foto J. Reihmanis

Peļu klijāni *Buteo buteo* ir Latvijā biežāk sastopamā plēsīgo putnu suga – tie konstatēti katrā parauglaukumā, kur veiktas dienas plēsīgo putnu uzskaites. Attēlā: peļu klijāna mazulis ligzdā Olaines novadā, 07.06.2015.

Common Buzzard *Buteo buteo* is the most common raptor species in Latvia – it has been found at every study plot where diurnal birds of prey were monitored. The bird pictured here is a Common Buzzard nestling on a nest in Olaine County, 07.06.2015.

Foto: P. Daknis

Meža pūce *Strix aluco* ir suga, par kuras ligzdošanas sekmēm monitoringa programmas ietvaros iegūts visapjomīgākais datu materiāls.

Tawny Owl *Strix aluco* is the species for which the largest amount of data on breeding success was obtained within the Raptor Monitoring Programme.